

गाथिनो विश्वामित्रः। अग्निः। गायत्री

अग्निर्होता पुरोहितोऽध्वरस्य विचर्षणिः। स वेद यज्ञमानुषक् ॥ ३.०११.०१

अग्निः- पावकः सर्वभूतहितक्रतुः। होता- देवाह्वता। पुरोहितः- प्रत्यक्षहितः। अध्वरस्य- ध्वररहितकर्मणः। विचर्षणिः- विशेषद्रष्टा। सः। आनुषक्- आनुपूर्व्येण सक्तम्। यज्ञम्। वेद- जानाति ॥१॥

स हव्यवाळमर्त्य उशिग्दूतश्चनोहितः। अग्निर्धिया समृण्वति ॥ ३.०११.०२

सः- असौ। हव्यवाट्- हव्यवाहकः। उशिक्- कमनीयः। दूतः- देवमनुष्याणामन्तरः। चनोहितः- अन्ननिहितः। अग्निः। धिया- चित्तधारणया बुद्ध्या वा। समृण्वति- सह गच्छति ॥२॥

अग्निर्धिया स चेतति केतुर्यज्ञस्य पूर्व्यः। अर्थं ह्यस्य तरणि ॥ ३.०११.०३

अग्निः। धिया- बुद्ध्या चित्तधारणया वा। सः- असौ। चेतति- चेतनपूर्वो भवति। पूर्व्यः- पुरातनः। यज्ञस्य- देवपूजाया दानस्य सङ्गतिकरणस्य। केतुः- चेतनं भवति। अस्य- एतस्य। अर्थ- ज्ञानम्। तरणि- तारकम्। हि- खलु ॥३॥

अग्निं सूनुं सनश्नुतं सहसो जातवेदसम्। वह्निं देवा अकृण्वत ॥ ३.०११.०४

अग्निम्। सहसः- सहनशीलस्य। सूनुम्- पुत्रम्। सनश्नुतम्- नित्यश्रुतिगतम्। जातवेदसम्- जातप्रज्ञम्। वह्निम्- वोढारम्। देवाः- देवताः। अकृण्वत- अकुर्वन् ॥४॥

अदाभ्यः पुरएता विशामग्निर्मानुषीणाम्। तूर्णी रथः सदा नवः ॥ ३.०११.०५

अदाभ्यः- अहिंस्यः। मानुषीणां विशाम्- मनुष्यप्रजानाम्। पुरएता- पुरोगामी। अग्निः। तूर्णी- क्षिप्रगामी। रथः- वाहकः। सदा- सततम्। नवः- अभिनवः ॥५॥

साह्वान्विश्वा अभियुजः क्रतुर्देवानाममृक्तः। अग्निस्तुविश्रवस्तमः ॥ ३.०११.०६

विश्वाः- सर्वाः। अभियुजः- योगभावनाः। साह्वान्- सहते। देवानाम्- द्योतनशक्तीनाम्। क्रतुः- सङ्कल्पः। अमृक्तः- अहिंस्यः। अग्निः। तुविश्रवस्तमः- अतिशयेन श्रौतः ॥६॥

अभि प्रयांसि वाहसा दाश्वाँ अश्नोति मर्त्यः। क्षयं पावकशौचिषः ॥ ३.०११.०७

वाहसा- हव्यवाहकेनाग्निना । दाश्वान्- दाता । मर्त्यः- मनुष्यः । प्रयांसि- अन्नानि । अभि अश्नोति- अनुभवति । पावकशोचिषः- पवित्रदीप्तेः । क्षयम्- सदनमनुभवति ॥७॥

परि विश्वानि सुधिताग्नेरश्याम मन्मभिः । विप्रासो जातवेदसः ॥ ३.०११.०८

विप्रासः- मेधाविनो वयम् । जातवेदसः- जातप्रज्ञस्य । अग्नेः- दिव्यक्रतोः । विश्वानि- सर्वाः । सुधिता- सुधारणाः । मन्मभिः- मननैः । परि- परितः । अश्याम- अनुभवाम ॥८॥

अग्ने विश्वानि वार्या वाजेषु सनिषामहे । त्वे देवास एरिरे ॥ ३.०११.०९

अग्ने । विश्वानि- सर्वान् । वार्या- वरान् । वाजेषु- सद्गतिषु । सनिषामहे- सम्भजामहे । त्वे- त्वयि । त्वामिति भावः । देवासः- देवाः । एरिरे- प्रपन्नाः ॥९॥

Dr. Rangraha